

Chovatelské cíle stanovené v roce 2007

V roce 1934 se o chovu a výchově ABJ píše: „*Nenabízej žádné tělesně špatně vyvinuté psy ani lovecky neupotřebitelné k prodeji. Zničte v nejranějším mládí všechny slabé jedince, dále takové, které mají silně zalomené přední běhy a všechny s příliš vysokými běhy, dále nepěkně zbarvená s mnoha bílými značkami!*“

Současný ABJ má jistě daleko více utvrzené typické plemenné znaky díky většímu množství odchovaných jedinců. Díky tomu bylo možné provádět větší selekci na výběr jedinců, kteří odpovídají našim ideálům. Přesto se stále stejně jako v roce 1934 potýkáme se špatně zaúhlenými předními běhy, přerostlými jedinci a nepěknými barvami. K těmto nedostatkům v exteriéru ještě přibyly další – strmé nebo kravské postoje zadních končetin, světlé oko, otevřená víčka - která se v posledních letech objevují v populaci ABJ. Svůj podíl viny na tom má jistě příbuzenská plemenitba v různém stupni, která v našem chovu probíhá již mnoho let, preferování určitých chovných psů chovateli a ke změně genetické výbavy také došlo díky importům ze zahraničí. O těchto zahraničních jedincích máme velice omezené informace, ale i přesto byly nutné, aby bylo možné oživit krev naší populace. Při prosazování chovu na „šampionech“ dochází často ke krytí, co největšího počtu fen. To vede ke vzniku vysokého počtu vzájemně příbuzných jedinců v populaci, dalším snižování genetické variabilit a oslabování celého plemene. „Šampioni“ exteriéroví i pracovní jsou nutní pro propagaci plemene. Pro budoucnost plemene, jeho zachování v dostatečné genetické variabilitě a životaschopnosti, v dobrém genetickém stavu je však cenný každý, třeba jen "dobrý", jedinec.

Geny se dělí do dvou skupin:

1) *Geny velkého účinku - majorgeny*

Tyto geny rozhodují o exteriéru tj. barvě srsti a očí, o typu konstituce psa, postavení běhů, o některých dědičných onemocněních apod.

2) *Geny malého účinku - minorgeny či polygeny*

Tyto geny souvisí s vlastnostmi psa. Charakterizují především jeho vlohy pro ten druh práce, pro kterou bylo jeho plemeno vyšlechtěno. Tedy u loveckých plemen vlohy pro lov. Na tyto geny v jisté míře působí prostředí, ve kterém pes žije, jeho výživa, výchova, výcvik, vliv situací, které prožil apod. Vliv majorgenů, například zbarvení srsti, nemůže majitel psa ovlivnit. Avšak vliv genů malého účinku - minorgenů - již může majitel psa v určité míře ovlivňovat.

Jedna zajímavá skutečnost: jestliže bychom u našeho psa rozvíjeli jen ty vlohy, které jeho plemeni nepřísluší např. výcvik jako u služebního psa, a kdybychom zároveň potlačovali ty vlohy, které jsou pro jeho plemeno přirozené, nastal by u toho psa tzv. "genový stres". Tedy vnitřní rozpor mezi působením nevhodného výcviku psa a jeho protichůdnými vrozenými vlohami.

Z výše uvedeného vyplývá následující poučení: *Nebudou-li jednotlivá plemena psů žít tak, jak žila v historii a po dobu svého vývoje, postupně se sníží pozitivní účinek minorgenů, ve kterých jsou zakódovány vlohy psa pro pracovní využití a plemeno tak začne postupně ztrácet tyto své klady. Budou-li přirozené vlohy dotyčného plemene potlačovány po určitý počet generací, plemeno zdegeneruje. Proto musí být minorgeny "oživovány" tím, že budeme u psů jejich přirozené vlohy cílevědomě rozvíjet. A budeme k chovu používat jen ty psy, kteří mají tyto žádoucí vlohy plně rozvinuté.*

Z toho důvodu je nutné, aby chovní jedinci byli exteriérově i pracovní výborní. Pes který je zařazen do chovu může být otcem mnoha vrhů. Proto je na jeho exteriér a práci kladen větší důraz než na feny, u kterých jsou tolerovány menší odchylky od standardu.

Chovatelské cíle nejsou krátkodobou záležitostí. Jedná se o systematickou práci selekce a utvrzování znaků a vloh, která trvá mnoho generací a jejíž výsledek v našem omezeném počtu chovných jedinců a příbuzenské plemenitbě v různém stupni, není vždy jasný.

Základním pravidlem při vybírání vhodného páru ke krytí, je co největší znalost exteriéru včetně chyb těchto dvou jedinců a samozřejmě znalost jejich pracovních kvalit. Co největší znalost musí poradce chovu mít i o předcích, rodičích, sourozencích a předchozích vrzích daných jedinců. Vždy musí být dodrženo pravidlo, že pokud jeden z jedinců má exteriérovou vadu nesmí být ke krytí použit jedinec se stejnou vadou, ale naopak jedinec, který v daném znaku plně odpovídá standardu. Současně musí být dodrženo další pravidlo, kdy jedinec, který je v daném znaku nestandardní nesmí být spojen s jedincem nestandardním v druhém extrému, ale ke krytí je opět použit jedinec odpovídající standardu. Například: pokud je fena lehčí konstituce, výšky 34 cm nesmí být nakryta mohutným psem výšky 41 cm, protože jejich potomstvo by ve výškách a konstituci vykazovalo oba extrémy. Naopak ke krytí se použije pes silné kostry výšky 37 -38 cm.

Pokud chovatel požádá poradce chovu o krytí konkrétním psem musí zdůvodnit svůj záměr, musí mít přehled o předcích, znát podrobně zdravotní stav a problémy těchto předků, musí nastínit, co od tohoto spojení očekává.

V současné době je často diskutovaným tématem vzájemné křížení černých brak s pálením s brakami se zbarvením jelení červeň. K těmto spojením by mělo docházet, co nejméně neboť při těchto spojeních dochází k velkým variabilitám v barvě srsti. V minulosti i současnosti se křížení černých brak s červenými provádí cíleně, za účelem zvýraznění červeného pálení. Bohužel situace v chovu černých ABJ je velice složitá nejen u nás, ale i v okolních státech, protože díky malému počtu černých jedinců došlo k velké příbuznosti, která musí být řešena dovezením nové krve ze zahraničí. Pokud se toto nepodaří, bude nutné přikročit k výběru červených jedinců, kteří mají jednoho z rodičů či více předků černých s pálením a ty budou ke krytí používány. Ideálním stavem barevnosti je docílení tmavé jelení červě s malou příměsí černé barvy a černých brak s jasně ohraničeným červeným pálením.

Při uskutečňování chovatelských cílů má mimo práci poradce chovu a chovatelské komise velký podíl práce i sám chovatel. Každý chovatel má povinnost vést chovatelský deník. Měl by do něj zaznamenávat průběh porodu a svá pozorování, vážení a měření o vyrovnanosti vrhu, konstituci, tělesných tvarech, zdravotním stavu, povahových vlastnostech, přítomnosti vad a chorob. O každého vrhu by měl také provést zápis do formuláře Hlášení chovatele a kontroly vrhu a ten zaslat poradci chovu. Tento formulář může nahradit chovatelský deník. Vše je na rozhodnutí chovatele. Uvědomme si, že geneticky přenosné jsou i pupeční kýly, zalomené ocásky tzv. knicklprut, bílé skvrny, vlčí drápy apod., které jsou již v raném věku odoperovány a informace o těchto vadách se ztratí. Také většina předkusů, kryptorchismus (nesestouplé varle), plachost, dispozice k tomu, že pes přeroste (čtvercový rámec, slabé dlouhé běhy) je znatelná již před prodejem štěňat a tím, že noví majitelé často nechodí na akce pořádané klubem, se tyto informace zcela ztratí. Pro poradce chovu jsou informace od chovatele neocenitelné pro řízení chovu. Současně apelujeme na etické chování chovatelů. Bez jejich etického a čestného jednání nelze chovatelské cíle uskutečňovat.

Chovatelské cíle musíme rozdělit do dvou hlavních skupin a to na cíle v exteriéru včetně povahy a na cíle v utvrzování a posilování pracovních vloh. Při výběru jedince do chovu musí být posuzovány všechny tyto kvality. Selektce na exteriér, povahu, výkon a příslušná genetická výbava musí tvořit jednotu.

Obecné cíle:

1. K chovu využívat vzdálenou příbuzenskou plemenitbu, to je na 3-4 volné generace (Generace rodičovská se do tohoto počtu nezapočítává.)
2. Využití maxima chovných jedinců
Máme-li soubor chovných psů a fen, je žádoucí, aby bylo využito maximum uchovněných jedinců.
3. Rozšíření a zachování genofondu jedinců s barvou černý s pálení.

Exteriér:

1. *Genetické vylučující vady, které budou automaticky vylučovat jedince z možnosti chovu*

- kryptorchismus
- vrozená epilepsie
- ektropium
- entropium
- neplnochrupost
- jiný než nůžkový skus
- knicklprut
- výška nižší než 34 cm a vyšší než 42 cm
- světlé oko
- a ostatní vylučující genetické vady

2. *Geneticky podmíněné odchylky, které neodpovídají standardu plemene a bude na ně zaměřena selekce při zařazování do chovu*

- volná víčka
- špatné postavení předních a zadních končetin
- slabá kostra
- bázlivost
- agresivita

Pracovní vlohy:

1. *Vlohy, které je nutné utvrzovat*

- **hlasitost** – tato vlohá je vrozená. Pes musí sledovat čerstvou stopu vyhnané zvěře a soustavně ji hlásit.
- **nos** – kvalitu nosu posoudíme nejlépe při nahánění zajíce a to podle odmlk při hlášení. Je-li hlášení pravidelné, pes stopu sleduje, drží ji a je v kontaktu se zvěř, má kvalitní nos. Naopak při slabším nosu dochází k odmlkám při hlášení a většinou pes i déle hledá svého vůdce (není však pravidlem u temperamentních psů, kteří nahání zvěř na větší vzdálenost).
- **nahánění** – jedna z nejdůležitějších vloh brakýřů. Pes nahání zvěř a při tom využívá nosových vlastností. Má upřednostňovat hlavně zvěř černou, vysokou, lišku a zajíce. Při tomto kontaktu má pes vytrvale hlásit a snažit se zvěř natlačit až na střelce.
- **ochota k práci na černou zvěř** – pes musí tvrdě doléhat a soustavně hlásit po dobu 5 min u pláště obůrky. Ve volnosti je nutno, aby u kusu setrval a soustavně hlásil, čímž vyprovokuje zvěř k opuštění úkrytu a tím k možnosti ulovení kusu.
- **oznamovač a hlásič při dosledu** – obě vlohy jsou u brakýřů málo rozvinuté, ale přesto se vyskytují. Je nutno je podchytit u štěňat hned v mládí a nadále soustavným tréninkem rozvíjet. Tyto jedince po uchovnění, co nejvíce používat k plemenitbě a tím tyto vlohy předávat narozeným štěňatům.

2. *Pracovní nedostatky, které je nutné eliminovat*

nos, nahánění – pes nehledá nosem, ale zrakem, hlásí jen na viděnou

nahánění – pes upřednostňuje zvěř srnčí

- pes zvěř černou, popř. vysokou zatlouká (při kontaktu odchází bez hlášení a do daného prostoru se již nevrací)

- bezhlavé útočení na zvěř černou

hlasitost – pes hlásí při jakémkoli vzrušení (balamutí)

chování u kusu – pes zvěřinu načíná